

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 63a/2021

pentru controlul constituționalității Legii nr. 95 din 11 iunie 2020 pentru modificarea unor acte normative și a Hotărârii Guvernului nr. 751 din 13 octombrie 2020 de aprobare a Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război

(cheltuielile pentru organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război)

CHIȘINĂU

28 octombrie 2021

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 22 martie 2021,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 28 octombrie 2021, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională pe 22 martie 2021, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de dl Liviu Vovc, deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Autorul sesizării îi solicită Curții Constituționale să verifice Legea nr. 95 din 11 iunie 2020 pentru modificarea unor acte normative și a Hotărârii Guvernului nr. 751 din 13 octombrie 2020 de aprobare a Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

3. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 6 Separația și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 33

Libertatea creației

„(1) Libertatea creației artistice și științifice este garantată. Creația nu este supusă cenzurii.

(2) Dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor materiale și morale ce apar în legătură cu diverse genuri de creație intelectuală sunt apărute de lege.

(3) Statul contribuie la păstrarea, la dezvoltarea și la propagarea realizărilor culturii și științei, naționale și mondiale.”

Articolul 102

Actele Guvernului

„[...]

(2) Hotărârile se adoptă pentru organizarea executării legilor.

[...]”

Articolul 109

Principiile de bază ale administrării publice locale

„(1) Administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.

(2) Autonomia privește atât organizarea și funcționarea administrației publice locale, cât și gestiunea colectivităților pe care le reprezintă.

(3) Aplicarea principiilor enunțate nu poate afecta caracterul de stat unitar.”

Articolul 126

Economia

„(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;

d) stimularea cercetărilor științifice;

- e) exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale;
- f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;
- g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții;
- h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.”

Articolul 131 Bugetul public național

„[...]”

(4) Orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern.

(5) Bugetele raioanelor, orașelor și satelor se elaborează, se aprobă și se execută în condițiile legii.

(6) Nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.”

4. Prevederile relevante ale Legii nr. 95 din 11 iunie 2020 pentru modificarea unor acte normative sunt următoarele:

„Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Articolul I. – Articolul 7 din Legea monumentelor de for public nr.192/2011 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 197–202, art. 569), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

la alineatul (2), textul „, , cu avizul Academiei de Științe a Moldovei” se exclude; articolul se completează cu alineatul (3¹) cu următorul cuprins:

„(3¹) Autorul monumentului de for public este selectat prin concurs organizat în baza Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război, elaborat și aprobat de Guvern.”

Articolul II. – Articolul 9 din Legea nr.161/2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 335–339, art. 576), cu modificările ulterioare, se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Autorul operei comemorative de război este selectat prin concurs organizat în baza Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război, elaborat și aprobat de Guvern.”

Articolul III. – Guvernul, în termen de 6 luni de la data publicării prezentei legi, va aduce actele sale normative în concordanță cu aceasta.”

5. Prevederile relevante ale Hotărârii Guvernului nr. 751 din 13 octombrie 2020 de aprobare a Regulamentului-cadru privind organizarea

concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război sunt următoarele:

„[...]”

8. Concursul este organizat de către autoritățile administrației publice centrale, autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi sau al doilea și UTA Găgăuzia, în calitate de autoritate contractantă și beneficiar final (în continuare – beneficiar). În cazul în care se organizează concursuri pentru edificarea operelor comemorative de război, acestea se vor desfășura cu notificarea Ministerului Apărării, în vederea respectării acordurilor interguvernamentale privind memoria militară, semnate cu guvernele altor state.

9. Cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea concursului (publicarea anunțului, multiplicarea formularelor de participare, elaborarea caietului de sarcini, premiarea, după caz etc.) sunt suportate din mijloacele financiare ale beneficiarului, inclusiv din donații, sponsorizări și alte surse neinterzise de cadrul legal.

[...]

12. Pentru stimularea participării la concurs se recomandă instituirea a trei premii (I, II și III).

13. Sumele premiilor se impozitează în conformitate cu prevederile Codului fiscal al Republicii Moldova nr.1163/1997.

[...]”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului sesizării

6. Autorul sesizării menționează că la adoptarea normelor contestate, prin care s-a decis ca cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război să fie suportate de autorităților publice locale, Parlamentul și Guvernul nu au consultat autoritățile publice locale, deși aceste norme afectează autonomia locală. Autorul consideră, că prin nerespectarea obligației consultării autorităților locale la etapa adoptării normelor contestate, Parlamentul și Guvernul au încălcat prevederile articolului 8 alin. (1) din Legea nr. 435 din 28 decembrie 2006 privind descentralizarea administrativă, care prevede că autoritățile administrației publice locale sunt consultate în procesul de elaborare, adoptare sau modificare a legilor sau a altor acte normative referitoare la organizarea și funcționarea administrației publice locale. Totodată, autorul sesizării notează despre încălcarea articolului 4 punctul 6 din Carta Europeană a Autonomiei Locale, potrivit căruia autoritățile administrației publice locale trebuie să fie consultate, pe cât este posibil, în timp util și în mod adecvat, în cursul procesului de planificare și de luare a deciziilor pentru toate chestiunile care le privesc în mod direct. În acest sens, autorul consideră că normele contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 8 și 109 din Constituție.

7. Autorul sesizării notează că pentru a obliga autoritățile publice locale să suporte cheltuieli bugetare pentru desfășurarea concursurilor de selectare a autorului monumentelor de for public sau al operelor comemorative de război, articolul 102 alin. (2) din Constituție îi impunea Guvernului să adopte o asemenea măsură în baza unei legi. Autorul sesizării menționează că nicio lege nu conține prevederi care i-ar permite Guvernului să adopte o măsură similară celei contestate. Prin urmare, Guvernul a acționat *ultra vires* la adoptarea normelor contestate, contrar articolului 102 alin. (2) din Constituție.

8. Totodată, autorul sesizării consideră că la adoptarea Legii contestate Parlamentul a încălcat prevederile articolelor 6 și 131 alin. (4) din Constituție, deoarece amendamentul depus de autorul sesizării în cadrul procedurilor parlamentare nu a fost avizat de către Guvern, deși Legea contestată afecta bugetul public național și local.

9. În fine, autorul sesizării notează că, prevederile contestate, prin stabilirea obligației desfășurării concursurilor de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război îngăduiesc nejustificat libertatea de creație, garantată de articolul 33 din Constituție, deoarece concursurile în discuție cenzurează creația unor sculptori și favorizează grupurile elitiste de sculptori. În acest mod se afectează și economia națională a țării, protejată de articolul 126 din Constituție.

10. Prin urmare, autorul sesizării pretinde că Legea nr. 95 din 11 iunie 2020 pentru modificarea unor acte normative și Hotărârea Guvernului nr. 751 din 13 octombrie 2020 de aprobare a Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război contravin articolelor 1 alin. (3), 6, 8, 33, 102 alin. (2), 109, 126 și 131 alin. (4) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

11. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

12. Conform articolului 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, deputații în Parlament au competența de a sesiza Curtea Constituțională.

13. Obiectul sesizării îl constituie Legea nr. 95 din 11 iunie 2020 pentru modificarea unor acte normative și Hotărârea Guvernului nr. 751 din 13 octombrie 2020 de aprobare a Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război. În conformitate cu prevederile articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor Parlamentului și a hotărârilor Guvernului ține de competența Curții Constituționale.

14. Curtea notează că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

15. Autorul sesizării a menționat că normele contestate sunt contrare articolelor 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 6 [*separația și colaborarea*

puterilor în stat], 8 [*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*], 33 [*libertatea creației*], 102 alin. (2) [*actele Guvernului*], 109 [*principiile de bază ale administrării publice locale*], 126 [*economia*] și 131 alin. (4) [*bugetul public național*] din Constituție.

16. Cu titlu preliminar, Curtea reține că obligația suportării cheltuielilor pentru desfășurarea concursurilor de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război nu a fost stabilită prin Legea nr. 95 din 11 iunie 2020, ci prin Hotărârea Guvernului nr. 751 din 13 octombrie 2020. Prin urmare, Curtea nu va analiza criticile autorului sesizării cu privire la Legea nr. 95 din 11 iunie 2020.

17. Cu referire la incidența articolului 1 alin. (3) din Constituție, Curtea observă că autorul sesizării s-a referit la nerespectarea de către Guvern a prevederilor Legii privind descentralizarea administrativă. În acest sens, Curtea observă că într-un caz similar ea a respins argumentele autorului unei sesizări care afirma că Parlamentul a adoptat o hotărâre cu nerespectarea procedurilor stabilite de Regulamentul Parlamentului. În acel caz, Curtea a menționat că principiul legalității reprezintă o valoare constituțională, însă nu poate fi constatată incidența acestui principiu în fiecare caz în care este invocată încălcarea unei prevederi legale, inclusiv încălcarea unor dispoziții din Regulamentul Parlamentului. Curtea a notat că în cazul în care ar accepta această abordare, ea ar constituționaliza Regulamentul Parlamentului și ar trebui să declare neconstituțională orice prevedere legală care a fost adoptată cu încălcarea acestui Regulament, având în vedere „valoarea constituțională” a acestuia. Curtea a reținut că competența sa în materia controlului constituționalității procedurii parlamentare este limitată, dat fiind caracterul suveran al Parlamentului în materia legiferării și deferența judiciară care trebuie manifestată de Curte față de rolul Parlamentului de legislator autonom. În această materie, Curtea poate verifica constituționalitatea unei legi sub aspect procedural doar dacă la adoptarea ei Parlamentul a afectat **vreun element esențial al procesului de legiferare care rezultă expres din Constituție sau care poate fi dedus clar dintr-un principiu constituțional** (a se vedea HCC nr. 21 din 27 iulie 2021, § 23).

18. Pentru că în acest capăt al sesizării criticile autorului s-au concentrat pe pretinsa nerespectare a unor prevederi din Legea privind descentralizarea administrativă, fără a demonstra incidența vreunui principiu constituțional care trebuia respectat de Guvern la adoptarea Hotărârii contestate, Curtea reține că acest capăt al sesizării nu este argumentat pentru a declanșa controlul de constituționalitate.

19. Cu privire la incidența articolelor 8 și 109 din Constituție, autorul sesizării a notat că adoptarea normelor contestate nu a fost însoțită de consultarea autorităților publice locale.

20. Sub acest aspect, Curtea notează că principiul autonomiei autorităților publice locale, care presupune dreptul colectivităților de a-și realiza propriile interese legale, fără amestecul autorităților centrale, este protejat de articolele 8 și 109 din Constituție (a se vedea HCC nr. 17 din 5 august 2003, § 3; HCC nr. 27 din 14 septembrie 2021, § 23). Totodată, Curtea reține că principiul în discuție nu trebuie înțeles în sensul în care

autoritățile publice locale dispun de o autonomie absolută, care ar împiedica Guvernul să intervină cu măsuri în domenii care vizează autoritățile publice locale.

21. În prezenta sesizare, autorul consideră că principiul autonomiei locale este incident într-o situație în care Guvernul a stabilit că cheltuielile pentru desfășurarea concursurilor de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război trebuie suportate de **beneficiarul final**, care pot fi și autoritățile administrației publice locale.

22. Curtea reține că autonomia financiară a autorităților publice locale poate fi asigurată în cazul în care **autoritățile publice locale pot decide cu privire la măsurile economice care sunt esențiale pentru asigurarea stabilității financiare a localității** (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 27 din 14 septembrie 2021, §§ 24, 56). Acest fapt presupune că autoritățile publice centrale pot adopta măsuri economice care nu afectează domeniile *esențiale* ale economiei autorității locale, fără ca aceste măsuri să facă incident principiul autonomiei locale.

23. În această cauză, Curtea observă că nicio prevedere din Hotărârea contestată **nu obligă autoritatea locală să desfășoare concursuri** de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război **în mod periodic** sau din contul **resurselor financiare care sunt esențiale pentru asigurarea stabilității financiare a localității**. Dimpotrivă, **Guvernul a lăsat această chestiune la discreția autorităților publice locale** (Hotărârea de Guvern privind înființarea monumentului de for public se adoptă la propunerea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, **în baza deciziei administrației publice locale competente teritorial** [articolul 7 alin. (2) din Legea monumentelor de for public nr. 192 din 30 septembrie 2011]; Operele comemorative de război se înființează prin hotărâre de Guvern, **în baza deciziei autorității administrației publice locale de nivelul întâi respective** [articolul 9 alin. (1) din Legea nr. 161 din 20 iulie 2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război]). Prin urmare, Curtea constată că articolele 8 și 109 din Constituție nu sunt incidente în această cauză.

24. Cu privire la incidența articolului 102 alin. (2) din Constituție, Curtea nu constată că Guvernul a acționat *ultra vires*, deoarece chiar Parlamentul a autorizat Guvernul prin Legea nr. 95 din 11 iunie 2020 să aprobe Regulamentul-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război. Prin acest fapt, Guvernul a fost autorizat să stabilească și autoritatea care va suporta cheltuielile pentru desfășurarea concursului. Prin urmare, Curtea consideră că articolul 102 alin. (2) din Constituție nu este incident în această cauză.

25. Cu privire la articolele 6 și 131 alin. (4) din Constituție, Curtea reține că de vreme ce a respins criticile autorului sesizării privind Legea contestată (a se vedea § 16 *supra*), incidența acestor articole nu poate fi analizată.

26. Cu privire la incidența articolului 33 din Constituție, Curtea nu abordă afirmația autorului sesizării potrivit căreia concursurile în domeniul reglementat de Hotărârea contestată cenzurează creația unor sculptori și

favorizează grupurile elitiste de sculptori. Curtea consideră că, sub acest aspect, autorul sesizării pune în discuție mai degrabă modul de aplicare a Hotărârii contestate, decât constituționalitatea acesteia. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că aspectele legate de interpretarea și de aplicarea legii nu țin de competența Curții Constituționale (a se vedea DCC nr. 14 din 2 februarie 2021, § 30 și jurisprudența citată acolo). În acest context, Curtea nu reține nici incidența articolului 126 din Constituție.

27. Prin urmare, în baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea pentru controlul constituționalității Legii nr. 95 din 11 iunie 2020 pentru modificarea unor acte normative și a Hotărârii Guvernului nr. 751 din 13 octombrie 2020 de aprobare a Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război, depusă de dl Liviu Vovc, deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 28 octombrie 2020
DCC nr. 155
Dosarul nr. 63a/2021*